

Sonja Vuković

SU-STVARANJE DRUŠTVENE PROMJENE

Osnove rada u zajednici - edukacija za ruralne dionike

Đakovo | 17. listopada 2026.

Ova aktivnost dio je provedbe Godišnjeg akcijskog plana Nacionalne mreže Zajedničke poljoprivredne politike

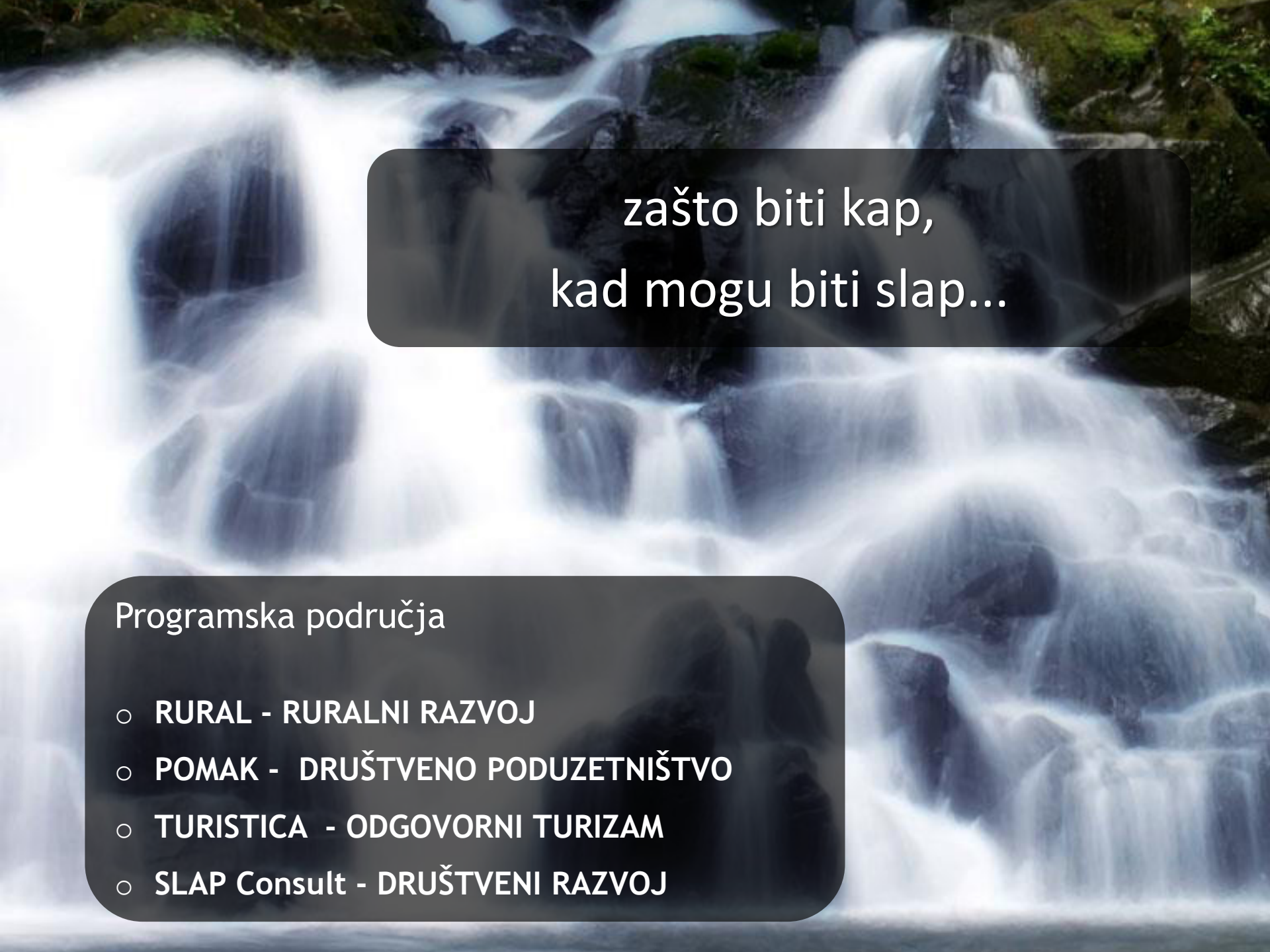

Sufinancira
Europska unija

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo poljoprivrede,
šumarstva i ribarstva

zašto biti kap,
kad mogu biti slap...

Programska područja

- **RURAL - RURALNI RAZVOJ**
- **POMAK - DRUŠTVENO PODUZETNIŠTVO**
- **TURISTICA - ODGOVORNI TURIZAM**
- **SLAP Consult - DRUŠTVENI RAZVOJ**

Teme za razgovor

- Polazište: Eko-socijalna ekonomija
- Zelena i cirkularna ekonomija
- Plava ekonomija
- Dobra praksa 1: Coin Street Builders
- Dobra praksa 2: Findhorn - Eko-sela kao model održive zajednice
- Dobra praksa 3: BlueCity Rotterdam
- Teorija promjene
- Radionica: Erdut

DOBRA PRAKSA (1)

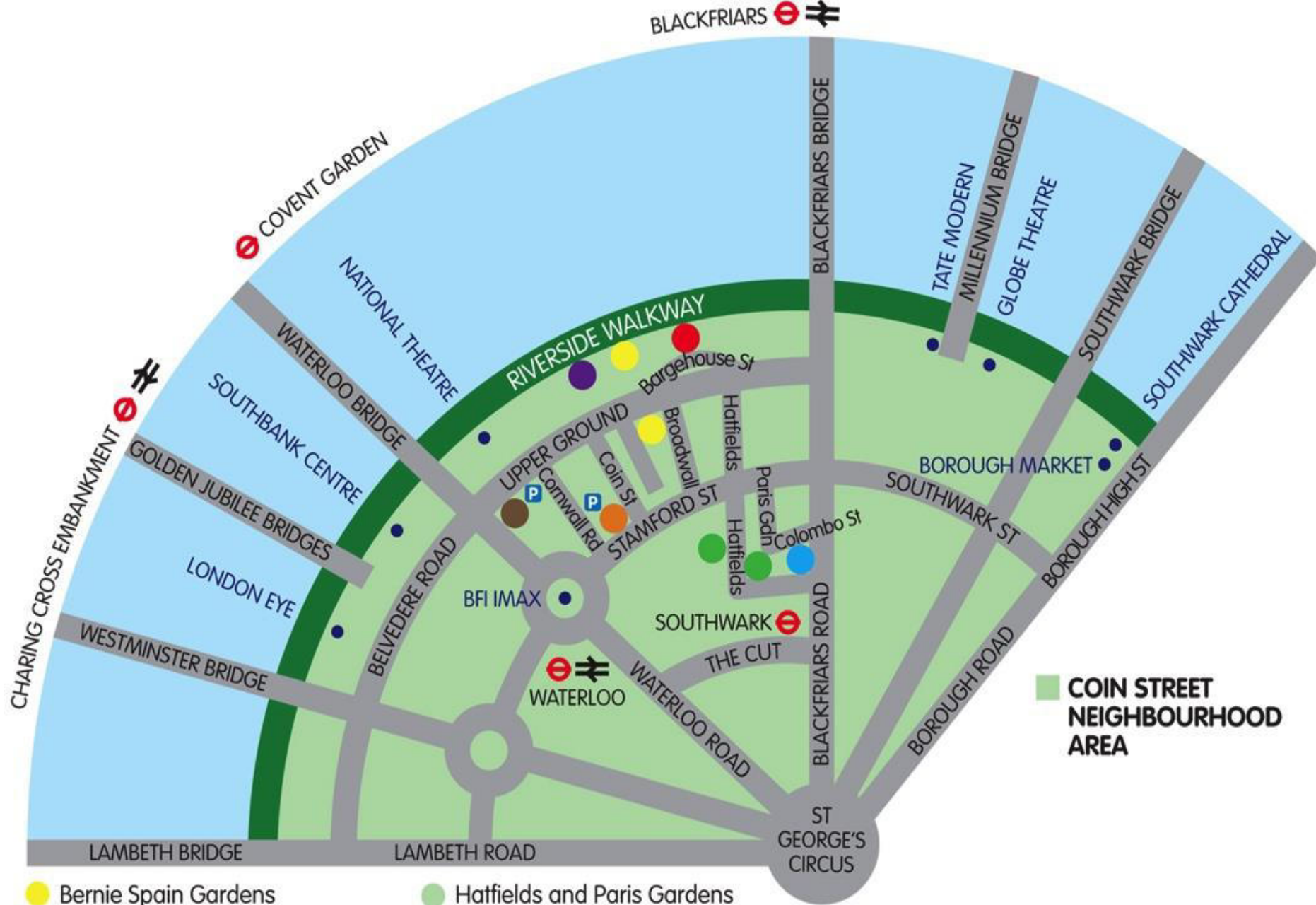
- Creating an inspirational neighbourhood
- Mi vjerujemo u zajedničko korištenje, raznovrsnu ekonomiju i raznovrsnu zajednicu.
- <https://coinstreet.org/#>

KAKO I ZAŠTO?

- Južna obala Temze (između City-a i West End-a)
- 1977. objavljen plan izgradnje poslovnih zgrada - 7 godina kampanje akcijske grupe Coin Street Builders
- 1984. građanska inicijativa kupuje 5,5 ha zemljišta i uzima hipotekarni kredit od 1 mil £ (Greater London Council)
- osniva se društveno poduzeće i stambena zadruga
- grade se šetnice i parkovi (Bernie Spain Garden)
- 1996. - preuređenje i ulaganje od 20 mil £ u Oxo Tower Warf - poslovno stambena zgrada (restorani, kafići, male trgovine i umjetnički ateljei/dizajneri)+ 78 stanova (5 katova)
- 2001. - Bargehouse muzej i galerija - kulturna događanja

COIN STREET DANAS

- jaslice i vrtić za 84 djece
- 220 stanova za iznajmljivanje
- obiteljski centar - igraonice i čuvanje djece, savjetovalište i grupe podrške
- sportski i rekreacijski sadržaji (ples, fitnes, jazz dance, pilates, vrtlarjenje, programi 50+)
- programi za mlade (kultura i edukacija, mladi lideri)
- podrška pri (samo)zapošljavanju (start-up, mentoriranje, priprema/pristup tržištu rada)
- programi u zajednici
- izložbe i javna događanja
- najam poslovnih prostora (konferencijski centar, galerije, restoran, trgovine i ateljei, skladišta, multimedijски studio)

Yellow dot: Bernie Spain Gardens

Orange dot: Coin Street neighbourhood centre

Blue dot: Colombo Centre

Purple dot: Gabriel's Wharf

Light green dot: Hatfields and Paris Gardens

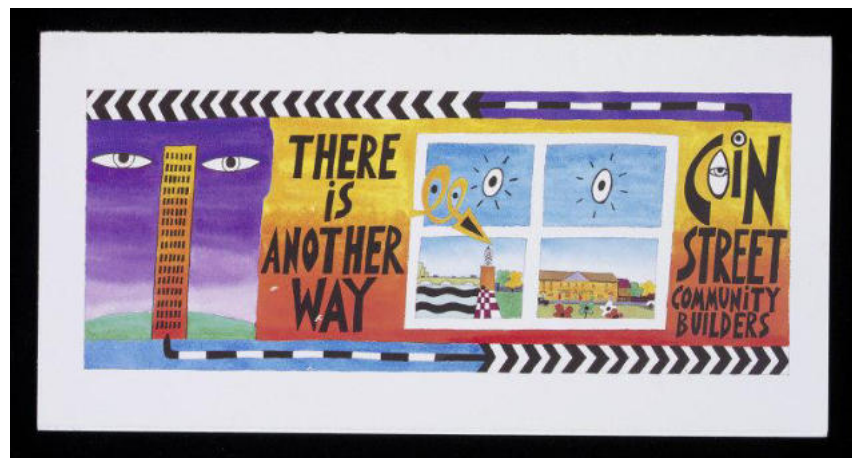
Red dot: Oxo Tower Wharf and Bargehouse

Brown dot: Rambert

LOKACIJE

- Riverside Walkway - šetnica, turistička atrakcija s brojnim događanjima
- Oxo Tower Wharf
- Bernie Spain Gardens
- Coin Street Neighbourhood Centre
- Colombo center
- Doon Street
- Gabriel's Wharf - hub dizajnerskih trgovina, restorana i cafea (Southbank printmakers - konzorcij od 40 etabliranih umjetnika)
- 4 stambene zadruge:
 - Mulbery Housing Co-op (1988.) - 56 stanova
 - Palm housing Co-op (1994.) - 27 stanova
 - Redwood Housing Co-op (1995.) - 78 stanova
 - Iroko Housing Co-op (2002.) - 59 stanova

MODEL UPRAVLJANJA

Sudioničko upravljanje od strane 3 organizacije:

1. CoinStreet Community Builders (*zaposlenici i projektni timovi - žive lokalno*)
2. CoinStreet Secondary Housing Co-op (*stambene zadruge i zajedničko održavanje*)
3. CoinStreet Center Trust (obiteljski centar, vrtovi, sportski i rekreacijski sadržaji)
 - *Svaka organizacija ima vlastiti upravni odbor (7-10 članova) koji upravlja u svom djelokrugu poslovanja*

EKO SELA - model održivog razvoja

“Eko sela mogu ljudima pomoći nadvladati siromaštvo i otvoriti radna mjesta u duhu zajedništva i skladnog života unutar zajednice. Ona mogu obnoviti ljusko dostojanstvo na jednostavan način.”

Fritjof Capra, kvantni fizičar, Schumacher College and Gaia University

Putevi nastanka

- Nastala 1960ih i 70ih godina (suživot i zeleni pokreti)
- Velika Britanija, Uganda, Italija, Australija, SAD
- Global EcoVillage Network (više od 350)
- Razumna održivost, uvažavanje različitosti, holistički pristup

“Ostavi svijet boljim nego si ga našao, ne uzimaj više nego što ti treba, ne šteti životu ni okolišu, a ako to i činiš, ispravi to.”

Paul Hawken

Dobra priča: Eko-selo Findhorn

- Sjeveroistok Škotske, 1962.
- Osnivači: Eileen i Peter Caddy i Dorothy Maclean

Findhorn danas

Uzor održivosti

- Poštuje sve vidovi održivosti
- *United Nations Centre for Human Settlements (Habitat) dodijelio Findhornu oznaku najbolje prakse održivosti*

Inner Work, Outer Action

PRINCIPI DJELOVANJA:

1. Slušati unutarnji glas,
2. Su-stvaranje s prirodom
3. Raditi - ljubav u akciji

NAŠI CILJEVI:

- osigurati održivost zajednice kroz su-vlasništvo
- demokratski način upravljanja zajednicom
- obnoviti Universal Hall
- regenerativna ekonomija
- privući mlade obitelji s djecom
- pojednostaviti organizacijski sustav
- unaprijediti edukacijske programe
- nastaviti eksperimentirati i razvijati održive prakse regenerativnog i duhovnog načina života

Ekološka gradnja

- Odgovornost prema klimatskim promjenama
- Demonstracija novih oblika gradnje -pasivne solarne kuće, učinkovita izolacija, neotrovne eko boje, lokalni materijali (slama, drvo, kamen), zeleni krovovi, recikliranje kišnice, ušteda vode, zajednička postrojenja i dr..)

Obnovljivi izvori energije

- 4 vjetroelektrane osiguravaju potrebnu električnu energiju za selo (vlastita trafostanica - 50% proizvedene energije prodaje)
- Bojler na bio masu

Pročišćavanje otpadnih voda

- Sustav biljnih pročištača ugrađen 1995. godine (Living Machine)
- Visokorazvijena biološka tehnologija
- Čista voda odlazi u more i koristi za zalijevanje vrta te kao sanitarna voda

Ekološka proizvodnja hrane

- 1994. god. osnovano poduzeće za poljoprivrednu proizvodnju na principima ekološke, biodinamičke i permakulturne proizvodnje - Earth Share
- Zadovoljava potrebe za hranom 500 stanovnika i plasira viškove u lokalne trgovine

Održiva ekonomija

- Više od 60 društveno poduzetničko razvojnih projekata
- Dionička društva - suvlasništvo članova zajednice
- Prema godišnjim prihodima poduzeća Findhorn grupacije na 2. mjestu u regiji, iza Royal Air Force

Neka društvena poduzeća

- **Findhorn Foundation** - međunarodni edukacijski centar s više od 3000 polaznika godišnje
- **Phoenix community Stores** - lanac trgovina lokalnih proizvoda
- **Build one** - izgradnja ekoloških kuća
- **Ecovillage International** - projektira eko sela
- **Gaia Education** - dizajnira i provodi edukacije o održivim zajednicama širom svijeta
- **Phoenix Bakery** - ekološka pekarnica
- **Moray Arts Center** - studij vizualne umjetnosti

Još neka društvena poduzeća

- **Findhorn Bay Holiday Park** - organizira smještaj za posjetitelje
- **Findhorn Pottery** - proizvodnja grnčarije
- **Findhorn Flower Essences** - proizvodnja biljnih preparata
- **Posthouse Printing** - grafički dizajn i tisak
- **Moray Steiner School** - provodi Waldorfsko školovanje
- **Newbold House** - centar za radionice osobnog razvoja i retreat

Model upravljanja

- New Findhorn Association (1999.) okuplja ključne dionike u krugu od 80 km
- Vijeće kao upravno tijelo NFA
- 2 komunikatora koji oslušuju puls zajednice, podržavaju nove projekte, facilitiraju procese

Ideje i izazovi

DOBRA PRAKSA (3)

BlueCity
Rotterdam

BlueCity Rotterdam

- Nastao 2015. godine kao HUB za cirkularnu ekonomiju (zapušteni kompleks gradskih bazena)
- Danas “model city” za cirkularnu i plavu ekonomiju za 55 poduzetnika; stvara prostor za inovacije, testiranje i razvoj poduzetničkih ideja cirkularne i plave ekonomije
- Misija: ubrzati tranziciju s linearne na cirkularnu ekonomiju kroz poduzetništvo posebice plavu ekonomiju

PROGRAMI PODRŠKE

- Prostor (uredski, radni/proizvodni, kuhinja i događanja - konferencije, radionice)
- Programi podrške (know-how, savjetovanje, tehnička podrška u svim fazama rasta i razvoja)
- Događanja (konferencije, hackathon, natjecanja, edukacije za mlade)
- Akcelerator
- Know-how i podrška za hoteljere i pružatelje turističkih usluga - tranzicija prema održivom turizmu
- Labovi za regenerativnu ekonomiju (Proizvodni, Fungi, Bio-kemijski i Mikro-biloški)
- Pristup donatorima i investitorima (social impact)

NEKA PODUZEĆA

- Isoleerbewust (Joost van der Waal) - proizvodnja eko izolacijskog materijala
- Bio-aNAlutiX van Biezen (Nick van Biezen) - gljive za prehranu i proizvodnju prirodne boje za tekstilnu industriju, sredstvo za skidanje mrlja, medicinske gljive - Fungi Lab
- Bay Leaf Vegan Foods (Samir i Karima Ragab)- veganska zamjena za meso

DOBRA PRAKSA

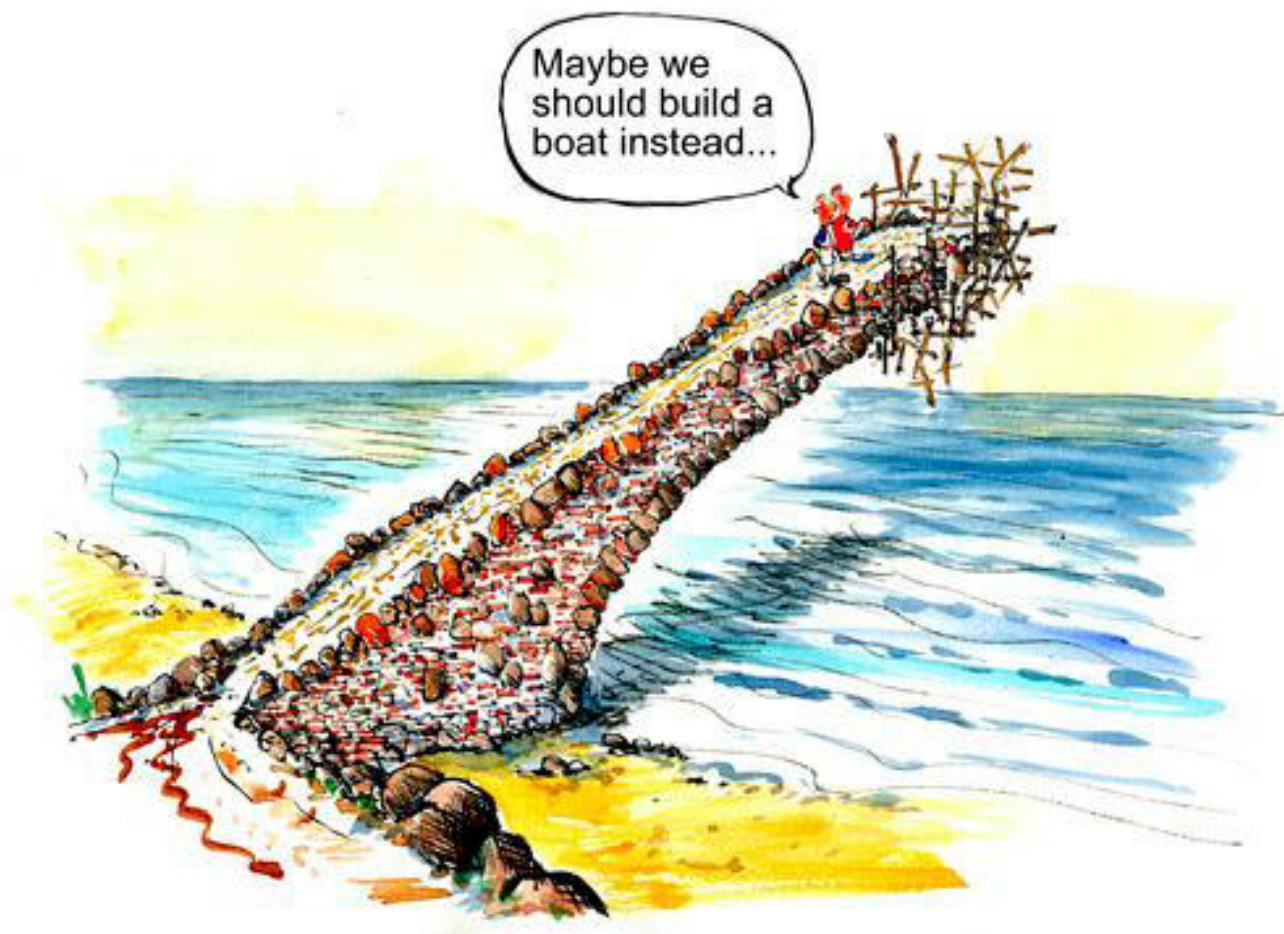

- Rotterzwam - proizvodnja gljiva na socu od kave + kompost i setovi za kućnu proizvodnju gljiva
- Better Future Factory - stvara nove proizvode od plastičnog otpada
- MAAK INClusief - radionica za cirkularni dizajn koja zapošljava ljude s intelektualnim teškoćama

Život je igra i izazov i prostor za stvaranje i otkrivanje

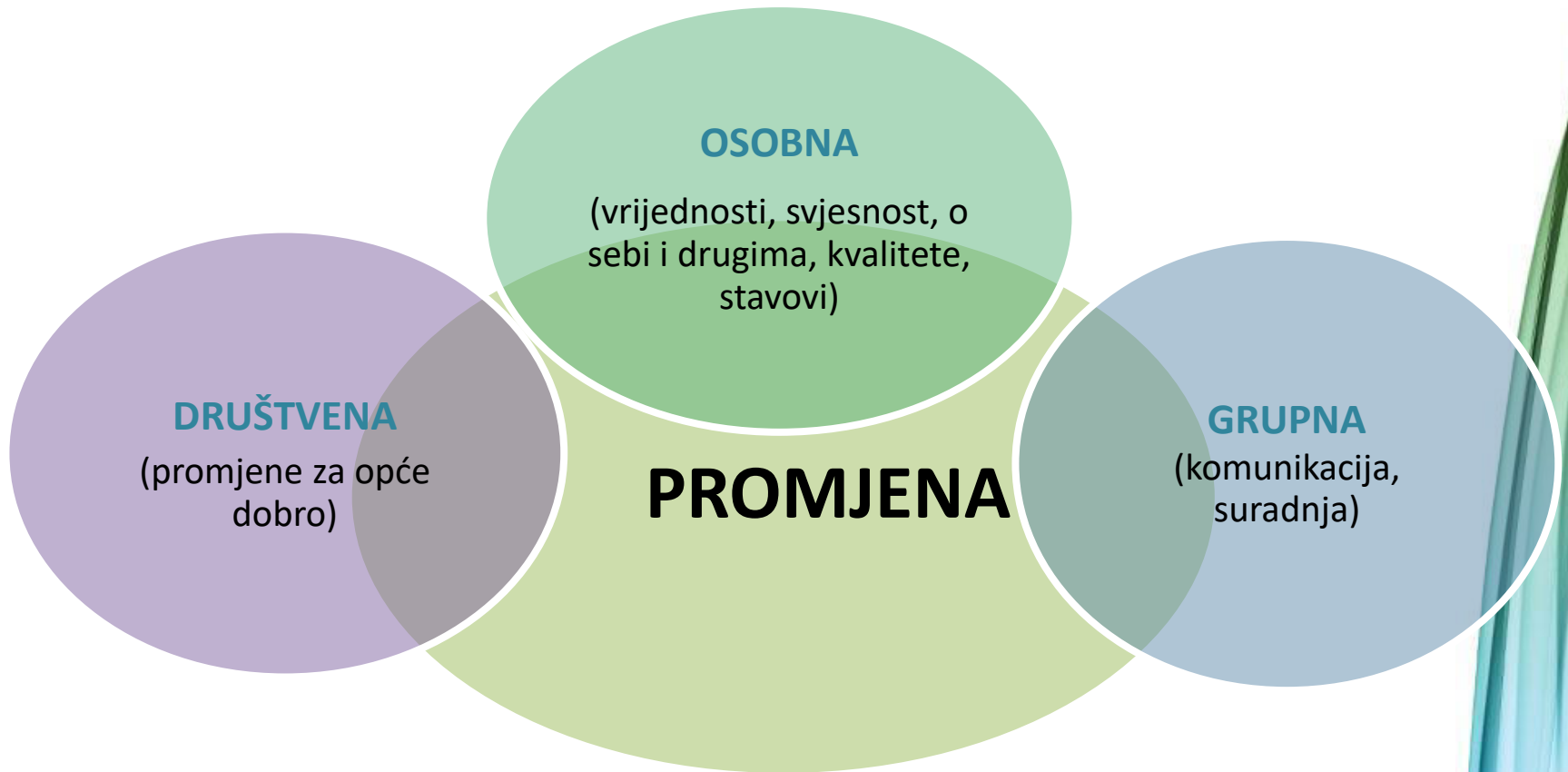
TEORIJA DRUŠTVENE PROMJENE

THEORY OF CHANGE

MODEL DRUŠTVENE PROMJENE

Erđut na Dunavu . . .

Erđut - slikarsko platno

IZAZOVI I PREPREKE:

- 373 domaćinstava / 964 stanovnika
- Depopulacija i starenje stanovništva (OŠ - 3 učenika od 1-4 razreda)
- Prometna izolacija
- Neusklađenost i nesuradnja dionika
- Lokalna zajednica - pasivna, nepovezana
- Neplanski razvoj
- Nerazvijena i neodražavana infrastruktura
- Niska razina svijesti i znanja o održivim praksama
- Niska i neujednačena razvina smještajnih kapaciteta
- Nedostatak ugostiteljskih kapaciteta

Erdut - slikarsko platno

NEKI RESURSI I PRILIKE:

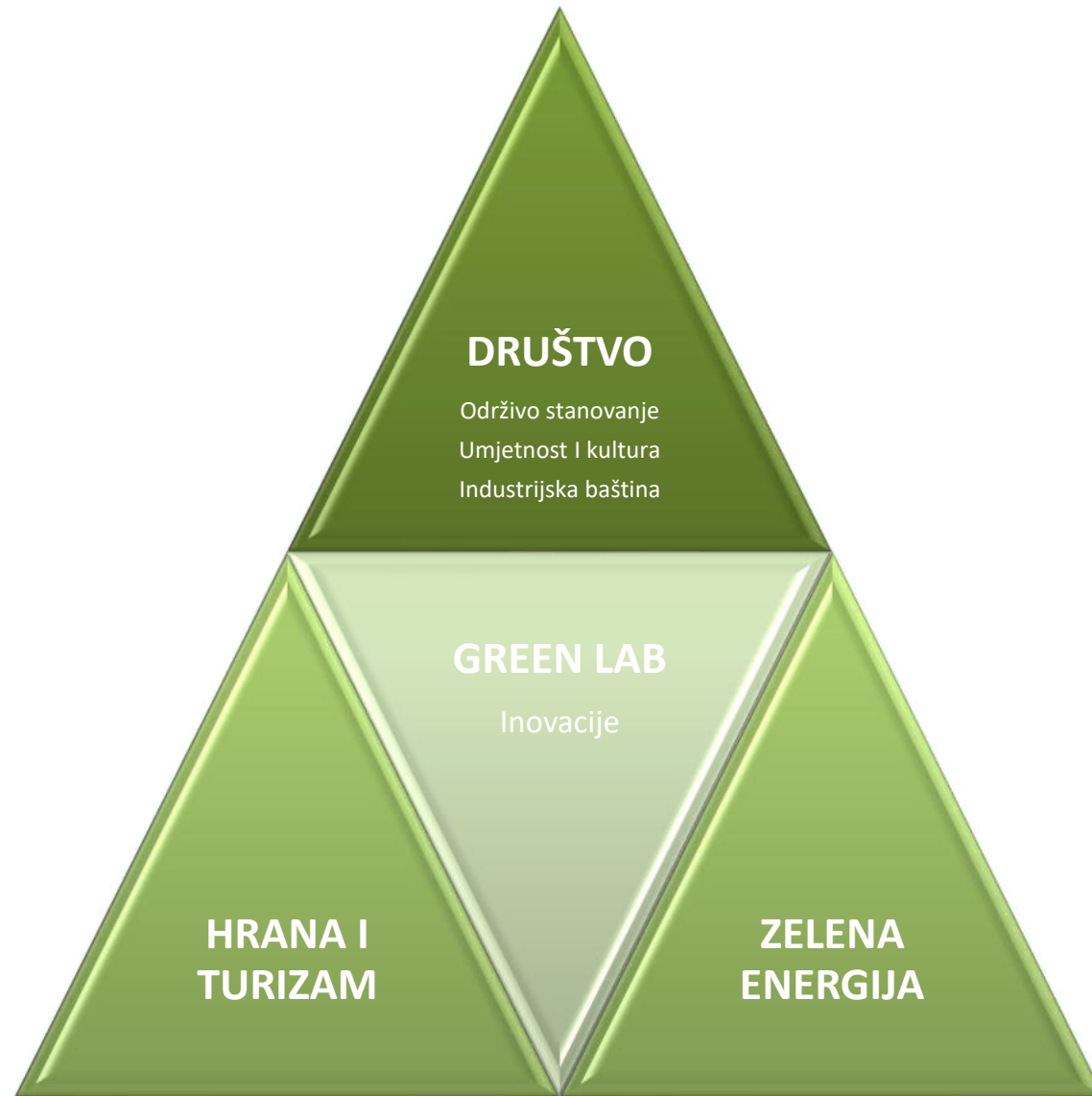
- Vinogorje (5 vinarija; 500 ha vinograda; najveća bačva - 75.000 l)
- Kula i dvorac Adamovich-Cseh (Erdutski sporazum)
- Kulturna događanja (Wine and Bike, Vina Erdut Wine & Art, Wine & Walk, Wine & picnic, Podunavlje Trail, Advent u Erdutu, Martinje, Vinkovo, Moto susreti, umjetničke kolonije...)
- Dunav - Dunavski Limes; značajni krajobraz Erdut - lesne padine
- Biciklistička ruta (EuroVelo 6, EuroVelo 13, Amazon of Europe Bike Trail);
- Edukativne i tematske staze i rute (poučna staza značajnog krajobraza Erdut, Erdutski zeleni krug, Podunavski šješački put Aljmaš-Erdut)
- Državna ceste, granični prijelaz
- Trend jačanja turističkog prometa
- Turistički kapaciteti: 13 iznajmitelja 60 ležajeva
- Crkva Svih Svetih i Crkva Sv. Arhanđela Gavrila
- NTL, pekara, krčma River D, dom zdravlja, poštanski ured, Stari Dud
- DVD, UDVDR RH Općine Erdut, Udruga žena Vita, ŠRD Kečiga,
- 30 min vožnje do Osijeka i 20 min do Vukovara
- Općina Erdut: PORC i TZ, KZC Milutin Milanković; Svetište Gospe Aljmaške, Manastir Uspenja Presvete Bogorodice u Dalj Planini

ERDUT - prilika za su-stvaranje

- Hub za zeleno poduzetništvo mladih
- Društveno- kulturni centar - umjetničke kolonije, programi i događanja
- Stambena zadruga
- Workcation (work + vacation) destinacija
- Difuzni hotel
- Hub za održive turističke prakse
- Spiralni permakulturni vrtovi
- Biljni pročistači

REGENERATIVNA EKONOMIJA

Vaš zadatak?

- Što stvoriti?
- Koga uključiti?
- Koja metodologija?
- Što izbjeći?
- Prvi koraci

HVALA NA SUDJELOVANJU I SU-STVARANJU DRUŠTVENE PROMJENE

Ova aktivnost dio je provedbe Godišnjeg akcijskog plana Nacionalne mreže Zajedničke poljoprivredne politike

Sufinancira
Europska unija

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo poljoprivrede,
šumarstva i ribarstva

A long-exposure photograph of a waterfall cascading over dark, mossy rocks. The water is blurred into white, silky streams, creating a sense of continuous motion. The surrounding rocks are dark and textured, with patches of green moss visible. The overall scene is serene and natural.

KONTAKT

Sonja Vuković

Udruga za kreativni razvoj Slap

Osijek, Ul. Sv. Roka 80

Erdut, J. Krašteka 2c

Mob: 091 5102172

sonja.slap@gmail.com

www.slap.hr

www.modranit.hr

zašto biti kap, kad mogu biti slap...